

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
УКРАЇНИ

Кафедра економіки

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан агробіологічного факультету
Оксана ТОНХА
_____ 2023 р.

«СХВАЛЕНО»

на засіданні кафедри економіки
Протокол № 15 від 29 травня 2023 р.
Завідувач кафедри економіки
В. Байдала Вікторія БАЙДАЛА

«РОЗГЛЯНУТО»

Гарант ОП «Агрономія»
Оксана ТОНХА

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Економіка і підприємництво» («Економіка»)

спеціальність _____ 201 «Агрономія» _____

освітня програма _____ «Агрономія» _____

Факультет (ННІ) _____ агробіологічний _____

Розробники: _____ к.е.н., доцент Гуцул Т.А. _____

(посада, науковий ступінь, вчене звання)

Київ – 2023 р.

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Кафедра економіки

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан агробіологічного факультету

Оксана ТОНХА

“ _____ ” _____ 2023 р.

«СХВАЛЕНО»

на засіданні кафедри економіки

Протокол № 15 від 29 травня 2023 р.

Завідувач кафедри економіки

Вікторія БАЙДАЛА

«РОЗГЛЯНУТО»

Гарант ОП «Агрономія»

Оксана ТОНХА

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**«Економіка і підприємництво» («Економіка»)**спеціальність 201 «Агрономія»освітня програма «Агрономія»Факультет (ННІ) агробіологічнийРозробники: к.е.н., доцент Гуцул Т.А.

(посада, науковий ступінь, вчене звання)

Київ – 2023 р.

1. Опис навчальної дисципліни

«Економіка і підприємництво» («Економіка»)

(назва)

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	<i>Бакалавр</i>	
Спеціальність	<i>201 “Агрономія”</i>	
Освітня програма	<i>Агрономія</i>	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов’язкова	
Загальна кількість годин	150 (75)	
Кількість кредитів ECTS	5 (2,5)	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	<i>Екзамен</i>	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)	3	5
Семестр	6	9(10)
Лекційні заняття	15	6
Практичні заняття	15	6
Лабораторні заняття		
Самостійна робота	45	63
Індивідуальні завдання		
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	2	

2. Мета, завдання та компетентності навчальної дисципліни

Мета: на основі пізнання дії об’єктивних економічних законів, розкрити сучасний економічний механізм, який забезпечує ефективну діяльність підприємства в умовах ринку і конкуренції, що сприяє вирішенню поточних і стратегічних завдань. Сформулювати економічне мислення у студентів і підготувати їх до роботи в умовах економічної самостійності підприємств в ринкових відносинах.

Завдання: надбання студентами знань і вміння з таких проблем, як економічні основи функціонування підприємства; прогнозування і планування діяльності підприємства; персонал підприємства, продуктивність праці та її оплата; матеріально-технічна база і виробнича потужність підприємства; основний і оборотний капітал підприємства; інтелектуальний капітал та нематеріальні активи підприємства; інвестиційні ресурси та інноваційна діяльність; якість і конкурентоспроможність продукції; витрати

виробництва, собівартість і ціни на продукцію; економічні результати та ефективність діяльності підприємства.

Набуття компетентностей:

Інтегральна компетентність (ІК):

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми з агрономії, що передбачає застосування теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;

ЗК 7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;

ЗК 8. Навички здійснення безпечної діяльності;

ЗК 9. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;

ЗК 10. Здатність працювати у команді.

Фахові (спеціальні) компетентності (ФК):

СК 5. Здатність оцінювати, інтерпретувати й синтезувати теоретичну інформацію та практичні, виробничі і дослідні дані у галузях сільськогосподарського виробництва;

СК 6. Здатність застосовувати методи статистичної обробки дослідних даних, пов'язаних з технологічними та селекційними процесами в агрономії;

СК 9. Здатність управляти комплексними діями або проектами відповідальність за прийняття рішень у конкретних виробничих умовах.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 8. Володіти статистичними методами опрацювання даних в агрономії.

ПРН 13. Проектувати та організовувати заходи вирощування високоякісної сільськогосподарської продукції та відповідно до чинних вимог.

ПРН 14. Інтегрувати й удосконалювати виробничі процеси вирощування сільськогосподарської продукції відповідно до чинних вимог.

ПРН 15. Планувати економічно вигідне виробництво сільськогосподарської продукції.

3. Програма та структура навчальної дисципліни для:

повного та скороченого терміну денної (заочної) форми навчання

МОДУЛЬ 1.

Основи функціонування та ресурсний потенціал аграрних підприємства

Тема 1. Теоретичні основи економіки

Теорії підприємств та їх еволюція. Економіка підприємства та економіка сільського господарства як наука. Предмет і завдання науки. Основні методи економічних досліджень у галузі сільського господарства. Сільське господарство як галузь народного господарства. Основні завдання галузі сільського господарства. Особливості сільськогосподарського виробництва (природні та соціально-економічні).

Тема 2. Підприємство як суб'єкт господарювання

Поняття підприємства як організаційно відокремленої та економічно самостійної первинної ланки виробничої сфери. Місія підприємства. Головні напрями діяльності підприємства. Юридичні акти, що є законодавчою базою функціонування підприємства. Класифікація підприємства та її практичне значення. Види об'єднань підприємств. Вплив на діяльність підприємств мікро- і макросередовища. Поняття й загальна характеристика ринкового середовища функціонування підприємств. Наукові основи

планування. Система планів підприємства. Методи планування діяльності та розвитку підприємства.

Тема 3. Земельні ресурси та їх використання

Земля – головний засіб виробництва у сільському господарстві. Специфічні особливості землі як засобу виробництва в сільському господарстві. Земельний фонд України та його використання. Класифікації земель за господарським призначенням, складом і структурою земельного фонду. Державний земельний кадастр. Методика грошової оцінки землі. Ринок земель сільськогосподарського призначення. Методика визначення економічної ефективності використання землі в сільськогосподарському підприємстві. Основні напрями підвищення економічної ефективності використання землі в сільському господарстві.

Тема 4. Персонал підприємства, продуктивність праці та її оплата

Поняття, склад і види чисельності трудових ресурсів. Персонал підприємства. Показники використання персоналу підприємства. Особливості сільськогосподарської праці. Сезонність використання трудових ресурсів. Ринок робочої сили і проблеми безробіття. Показники продуктивності праці і методика їх визначення. Значення підвищення продуктивності праці у розв'язанні економічних і соціальних проблем. Оплата праці, її форми та системи.

Тема 5. Капітал підприємства

Економічна суть засобів виробництва в сільському господарстві. Сутність та види капіталу підприємства. Основний капітал підприємства: його склад, структура та ефективність використання. Оборотний капітал і фонди обігу. Інтелектуальний капітал та нематеріальні ресурси підприємства. Методика обчислення забезпеченості, рівня та ефективності використання різних видів капіталу підприємства. Шляхи поліпшення використання капіталу в аграрному підприємстві.

Тема 6. Матеріально-технічна база аграрних підприємств

Суть і особливості матеріально-технічної бази сільського господарства. Енергетичні ресурси сільського господарства. Механізація і автоматизація сільськогосподарського виробництва. Ефективність використання машинно-тракторного парку та транспортних засобів в аграрному підприємстві.

Тема 7. Інвестиційно-інноваційна діяльність підприємства

Економічна сутність інвестицій, їх види і класифікація. Джерелами інвестицій у підприємстві: власні фінансові ресурси; залучені фінансові ресурси; позичкові фінансові кошти; бюджетні асигнування. Капітальні вкладення: економічна сутність і класифікація. Методика і показники ефективності використання інвестицій.

Поняття, характеристика та види інноваційних процесів (новинок, нововведень). Взаємозв'язок між окремими видами інноваційних процесів. Вплив нововведень на господарську діяльність. Сутність науково-технічного прогресу (НТП). Еволюційні й революційні форми НТП. Основні напрями науково-технічного прогресу в сільському господарстві.

МОДУЛЬ 2.

Витрати та результати діяльності підприємства

Тема 8. Витрати виробництва і собівартість продукції

Поняття витрат виробництва і собівартості продукції. Групування витрат, що формують собівартість продукції. Види собівартості. Структура собівартості. Основи методики обчислення собівартості продукції сільського господарства. Рівень і структура собівартості основних видів продукції рослинництва і тваринництва. Шляхи і фактори зниження собівартості сільськогосподарської продукції.

Тема 9. Ціни і ціноутворення на продукцію

Економічний зміст, склад і функції цін. Податки, що можуть входити до складу ціни. Товару. Мета, методи і принципи ціноутворення. Види цін. Цінова конкурентоспроможність товарів. Поняття мінімальної ціни. Роль закупівельної ціни у стимулюванні сільськогосподарського виробництва і підвищенні його ефективності. Державне регулювання цін. Основні напрями цінової і фінансово-кредитної політики.

Тема 10. Економічні результати та ефективність діяльності підприємства

Економічні результати діяльності підприємства. Види, формування і використання прибутку підприємства. Сутність і методи визначення рентабельності виробництва. Суть економічної ефективності виробництва. Показники економічної ефективності сільськогосподарського виробництва. Точка беззбитковості та критичний обсяг виробництва і реалізації продукції та методика їх обчислення. Шляхи підвищення економічної ефективності сільськогосподарського виробництва.

Тема 11. Розміщення, спеціалізація та концентрація виробництва в аграрних підприємствах

Наукові основи розміщення сільського господарства. Основні принципи розміщення сільського господарства. Розміщення сільського господарства України. Суть і об'єктивні умови розвитку спеціалізації аграрних підприємств. Види спеціалізації. Концентрація та інтеграційні процеси в сільському господарстві

Тема 12. Якість і конкурентоспроможність продукції

Поняття якості продукції та методи її оцінки. Абсолютний, відносний, перспективний і оптимальний рівень якості продукції. Одиначні, комплексні та узагальнюючі показники якості продукції. Методи оцінки якості продукції. Механізми управління якістю продукції. Стандартизація та сертифікація продукції. Сутність та показники конкурентоспроможності продукції

Тема 13. Економіка галузей рослинництва і тваринництва

Зернове господарство – основа сільськогосподарського виробництва. Розвиток і розміщення виробництва зерна. Економічна ефективність виробництва зерна. Економіка виробництва льону. Економіка виробництва цукрових буряків. Економіка виробництва олійних культур. Розвиток і розміщення виробництва картоплі. Економічна ефективність виробництва картоплі. Розвиток і розміщення виробництва овочів. Економічна ефективність вирощування овочів. Розвиток, розміщення та економічна ефективність плодівництва, садівництва та виноградарства в Україні.

Кормова база і її значення в розвитку тваринництва. Джерела кормових ресурсів і їх економічна характеристика. Економічна оцінка кормових культур, кормів і раціонів. Економіка скотарства, свинарства, вівчарства та птахівництва.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	Денна форма						Заочна форма						
	тижні	Σ	у тому числі					Σ	у тому числі				
			л	п	л	ін	с.р.		л	п	л	ін	с.р.
Модуль 1. Основи функціонування та ресурсний потенціал аграрних підприємств													
Тема 1. Теоретичні основи економіки		3	-	-			3	3	-	-			3
Тема 2. Підприємство як суб'єкт господарювання		6	2	1			3	3	-	-			3
Тема 3. Земельні ресурси та їх використання		5	1	1			3	5	1	1			3
Тема 4. Персонал підприємства, продуктивність праці та її оплата		5	1	1			3	5	1	1			3
Тема 5. Капітал підприємства		6	2	1			3	5	1	1			3
Тема 6. Матеріально-технічна база аграрних підприємств		4	-	1			3	3	-	-			3
Тема 7. Інвестиційно - інноваційна діяльність підприємств		4	-	1			3	3	-	-			3
Разом за змістовим модулем 1		33	6	6			21	27	3	3			21
Модуль 2. Витрати та результати діяльності підприємства													
Тема 8. Витрати виробництва і собівартість продукції		7	2	2			3	5	1	1			3
Тема 9. Ціни та ціноутворення на продукцію		7	2	2			3	5	1	1			3
Тема 10. Економічні результати та ефективність діяльності підприємства		7	2	2			3	6	1	1			4
Тема 11. Розміщення, спеціалізація та концентрація виробництва в аграрних підприємствах		6	1	2			3	4	-	-			4
Тема 12. Якість і конкурентоспроможність продукції		5	-	-			5	4	-	-			4
Тема 13. Економіка галузей рослинництва і тваринництва		10	2	1			8	24	-	-			24
Разом за змістовим модулем 2		42	9	9			24	48	3	3			42
Усього годин		75	15	15			96	75	6	6			63

4. Теми семінарських занять

Не передбачено навчальним планом

5. Теми практичних занять

	Назва теми	К-ть годин
1.	Теоретичні основи економіки	1
2.	Підприємство як суб'єкт господарювання	1
3.	Земельні ресурси та їх використання	1
4.	Трудові ресурси, продуктивність праці та її оплата	1
5.	Капітал підприємства	2
6.	Матеріально-технічна база аграрних підприємств	1

7.	Інвестиційно-інноваційна діяльність	1
8.	Витрати виробництва і собівартість продукції	1
9.	Ціноутворення на продукцію	1
10.	Економічні результати та ефективність діяльності підприємства	2
11.	Розміщення, спеціалізація та концентрація виробництва в аграрних підприємствах	1
12.	Економіка галузей рослинництва	2
Разом		15

6. Теми лабораторних занять

Не передбачено навчальним планом

7. Теми самостійної роботи

Назва теми	К-ть годин
Тема 1. Теоретичні основи економіки	3
Тема 2. Підприємство як суб'єкт господарювання	3
Тема 3. Земельні ресурси та їх використання	3
Тема 4. Персонал підприємства, продуктивність праці та її оплата	3
Тема 5. Капітал підприємства	3
Тема 6. Матеріально-технічна база аграрних підприємств	3
Тема 7. Інвестиційно - інноваційна діяльність підприємств	3
Тема 8. Витрати виробництва і собівартість продукції	3
Тема 9. Ціни та ціноутворення на продукцію	3
Тема 10. Економічні результати та ефективність діяльності підприємства	3
Тема 11. Розміщення, спеціалізація та концентрація виробництва в аграрних підприємствах	3
Тема 12. Якість і конкурентоспроможність продукції	5
Тема 13. Економіка галузей рослинництва і тваринництва	8
Всього	96

8. Зразки контрольних питань, тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами.

1. Підберіть відповідності. Системи оплати праці.	
А. Відрядно-преміальна система	1. Оплата праці нараховується тільки за кількість виготовленої продукції за відрядними розцінками;
В. Безтарифна система	2. Заробіток залежить від результатів роботи робітників-відрядників, яких обслуговують допоміжні працівники;
С. Непряма відрядна система	3. Крім основного заробітку за прямими відрядними розцінками, працівник додатково отримує премію за досягнення певних показників;
Д. Пряма відрядна система	4. Заробітна плата всіх працівників підприємства представляє собою частку працівника у фонді оплати праці підприємства.

2. Показники економічної ефективності виробництва зерна:	
1	затрати праці на 1га посіву;

2	собівартість 1ц зерна;
3	валовий збір зерна;
4	урожайність;
5	трудомісткість 1 ц зерна;
6	ціна реалізації 1ц зерна.

3. Амортизація основних засобів – це:

1	процес перенесення вартості основних засобів на вартість виготовленої продукції;
2	поступова втрата основними засобами своїх первісних техніко – експлуатаційних якостей;
3	процес знецінення основних засобів до настання повного фізичного спрацювання під впливом НТП;
4	витрати з утримування основних засобів.

4. Вставте пропущене слово. _____ – це процес обґрунтування, затвердження, перегляду, визначення рівня, співвідношення та структури цін і тарифів.

5. З метою контролю за витрачанням коштів на підставі нормативних показників визначають:

1	очікувану собівартість;
2	планову собівартість;
3	фактичну собівартість;
4	провізорну собівартість.

6. Підберіть відповідність.

А. Первісна вартість основних виробничих засобів	1. Вартість відтворення основних засобів за сучасних умов виробництва;
В. Відновлена вартість основних виробничих засобів	2. Вартість придбаних основних засобів з урахуванням витрат на транспортування та монтаж;
С. Залишкова вартість основних виробничих засобів	3. Вартість основних засобів, яка визначається як різниця між первісною вартістю та сумою зносу;
Д. Ліквідаційна вартість основних виробничих засобів	4. Вартість основних засобів на час їх вибуття, спричиненого спрацюванням;

7. Доповніть речення. Сукупність матеріальних і природних ресурсів, що використовується для виробництва сільськогосподарської продукції – це _____ .

8. Витрати, загальна сума яких не залежить від кількості виготовленої продукції, називаються:

1	постійними;
2	змінними;
3	середніми;
4	прямими.

9. Ціна – це:

1	грошовий вираз вартості товару;
2	грошовий вираз собівартості продукції та вартості основних і оборотних засобів;

3	грошовий вираз собівартості продукції;
4	грошовий вираз собівартості продукції та вартості основних виробничих засобів.

10. Фактори, які безпосередньо впливають на рентабельність виробництва цукрових буряків:	
1	реалізовано цукрових буряків;
2	рівень товарності;
3	собівартість 1ц коренів;
4	витрати на 1га посіву;
5	ціна реалізації 1 ц коренів.

9. Методи навчання.

Методами навчання є способи спільної діяльності й спілкування викладача і здобувачів вищої освіти, що забезпечують вироблення позитивної мотивації навчання, оволодіння системою професійних знань, умінь і навичок, формування наукового світогляду, розвиток пізнавальних сил, культури розумової праці майбутніх фахівців.

Під час навчального процесу використовуються наступні методи навчання:

Залежно від джерела знань: словесні (пояснення, бесіда, дискусія, діалог); наочні (демонстрація, ілюстрація); практичні (рішення задач, ділові ігри).

За характером пізнавальної діяльності: пояснювально-наочний проблемний виклад; частково-пошуковий та дослідницький методи.

За місцем в навчальній діяльності:

- методи організації й здійснення навчальної діяльності, що поєднують словесні, наочні і практичні методи; репродуктивні й проблемно-пошукові; методи навчальної роботи під керівництвом викладача й методи самостійної роботи здобувачів вищої освіти;

- методи контролю й самоконтролю за навчальною діяльністю: методи усного, письмового контролю; індивідуального й фронтального, тематичного і систематичного контролю.

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти передбачено застосування таких навчальних технологій:

- *робота в малих групах* дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного здобувача вищої освіти в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування;

- *семінари-дискусії* передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів;

- *мозкові атаки* – метод розв'язання невідкладних завдань, сутність якого полягає в тому, щоб висловити як найбільшу кількість ідей за обмежений проміжок часу, обговорити і здійснити їх селекцію;

- *кейс-метод* – метод аналізу конкретних ситуацій, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності фахівців і передбачає розгляд виробничих, управлінських та інших ситуацій, складних конфліктних випадків, проблемних ситуацій, інцидентів у процесі вивчення навчального матеріалу;

- *презентації* – виступи перед аудиторією, що використовуються для подання певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань, інструктажу, демонстрації.

10. Форми контролю

Відповідно до «Положення про екзамени та заліки у Національному університеті біоресурсів і природокористування України», затвердженого вченою радою НУБіП України 26.04.2023 року, протокол № 10, видами контролю знань здобувачів вищої освіти є поточний контроль, проміжна та підсумкова атестації.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувачів вищої освіти до виконання конкретної роботи.

Проміжна атестація проводиться після вивчення програмного матеріалу і має визначити рівень знань здобувачів вищої освіти з програмного матеріалу, отриманих під час усіх видів занять і самостійної роботи.

Форми та методи проведення проміжної атестації, засвоєння програмного матеріалу розробляються лектором дисципліни і затверджується відповідною кафедрою у вигляді тестування, письмової контрольної роботи, колоквиуму тощо, що можна оцінити чисельно.

Засвоєння здобувачем вищої освіти програмного матеріалу вважається успішним, якщо рейтингова оцінка його становить не менше, ніж 60 балів за 100-бальною шкалою.

Семестрова атестація проводиться у формі семестрового екзамену. Семестровий екзамен - це форма підсумкової атестації засвоєння здобувачем вищої освіти теоретичного та практичного матеріалу з навчальної дисципліни за семестр.

Здобувачі вищої освіти зобов'язані складати екзамени і заліки відповідно до вимог робочого навчального плану у терміни, передбачені графіком освітнього процесу. Зміст екзаменів і заліків визначається робочими навчальними програмами дисциплін.

11. Розподіл балів, які отримують студенти.

Оцінювання знань студента відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України» (наказ про уведення в дію від 01.05.2023 р., № 404).

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{ат}}$.

10. Навчально-методичне забезпечення

Електронний навчальний курс <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=1278>

1. Гуцул Т.А. Економіка і підприємництво, менеджмент. Методичні рекомендації для самостійного вивчення курсу, виконання практичних завдань та самоперевірки знань з курсу. Компринт. Київ, 2018. 240 с.
2. Гуцул Т.А. Економіка і підприємництво. Робочий зошит для виконання практичних завдань та самоперевірки знань з курсу. Компринт. Київ, 2021. 70 с.
3. Гуцул Т.А., Балан О.Д. Економіка і підприємництво: практикум. Київ: Компринт, 2022. 150 с.

11. Рекомендована література

1. Ткачук В.А, Рогач С.М., Гуцул Т.А., Балан О.Д. Економіка і підприємництво, менеджмент. Підручник. Компринт. Київ, 2020. 480 с.
2. Рогач С.М., Суліма Н.М., Гуцул Т.А., Вльків Л.А. Економіка сільського господарства. Навчальний посібник. Компринт. Київ, 2020. 512 с.
3. Rogach S., Sulima N., Gutsul T., Ilkiv L. Agricultural economics. Компринт. Київ, 2020. 424с.
4. Tkachuk V.A. Rogach S.M., Gutsul T.A., Balan O.D. Economics and entrepreneurship. Tutorial. Компринт. Київ, 2021. 312 с.
5. Рогач С.М., Суліма Н.М., Гуцул Т.А. Економіка підприємств (в схемах і таблицях). Компринт. Київ, 2017. 510 с.
6. Gutsul T., Sulima N. ASSESSMENT OF THE LEVEL OF ECONOMIC EFFICIENCY OF MAIZE PRODUCTION ON GRAIN AND DIRECTIONS OF ITS INCREASE. Monografische Reihe «Europäische Wissenschaft». Buch 10. Teil 3. 2022. P. 44-53 (колективна монографія)
<https://desymp.promonograph.org/index.php/sge/issue/view/sge10-03/sge10-03>
7. Gutsul T., Ivanchuk O. Prospects of growing energy crops in Ukraine. Сборник материалов Международной научно-практической конференции "Украина, Болгария, ЕС: экономические и социальные тенденции развития", г. Бургас, Болгария, 11-12 вересня 2017г. С.79-81.
8. Sinenko B., Honcharuk D., Gutsul T. Production cost and perspectives of martian regolith simulation mr-2.2 on world market.- Modern scientific researches - №8(1).
9. Inna Gryshova, Mariana Petrova, Milena Tepavicharova, Aleksey Diachenko, Tatiana Gutsul. A model for selection of a management team to ensure the sustainability and development of the business organizations. - ENTREPRENEURSHIP AND SUSTAINABILITY ISSUES. Volume 7 Number 2 (December). 2019. P 690-703.
https://jssidoi.org/jesi/uploads/issues/Entrepreneurship_and_Sustainability_Issues_Vol7_No1_print.pdf
10. Kovalenko, Y., Kirdan, O., Krivonos, A., Dobrovolska, O. Gutsul, T., Hromov, S. Assessment Of The Place And Role Of Personnel Management In The General Management System Of The Organization. INTERNATIONAL JOURNAL OF COMPUTER SCIENCE AND NETWORK SECURITY Том 21 Выпуск 11, Страница 271-275. Web of Science DOI10.22937/IJCSNS.2021.21.11.37 Опубликовано NOV 30 2021 <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000724476700036>

11. Gutsul T. Orozonova A. Mytrofanova H. Artiukh T. Kravchenko N. European and national dimensions of investment in agriculture in the convention of the covid-19 pandemic. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, 1(42), 2022/ P. 342–350. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.1.42.2022.3657>
12. Гуцул, Т., Карелін, С. (2022). Овочівництво в Україні в умовах економічної нестабільності: прогноз та перспективи. Економіка та право майбутнього, 2 (4), 52–60. <https://doi.org/10.57125/FEL.2022.12.25.07>

12. Інформаційні ресурси

1. Баланси та споживання основних продуктів харчування населенням України: статистичний збірник. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/07/zb_bsoph2017_pdf.pdf
2. Інформаційно-аналітичний портал АПК України. URL: <https://agro.me.gov.ua/ua/napryamki/organichne-virobnictvo/organichne-virobnictvo-v-ukrayini>
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: http://ukrstat.org/uk/metod_polog/metod_doc/2008/270/metod.htm
4. AgroPortal. URL: <https://agroportal.ua/>
5. Statista. URL: <https://www.statista.com/>

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
УКРАЇНИ

Кафедра економіки

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан агробіологічного факультету
Оксана ТОНХА
_____ 2023 р.

«СХВАЛЕНО»

на засіданні кафедри економіки
Протокол № 15 від 29 травня 2023 р.
Завідувач кафедри економіки
В. Байдала Вікторія БАЙДАЛА

«РОЗГЛЯНУТО»

Гарант ОП «Агрономія»
Оксана Тонха

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Економіка і підприємництво» (розділ «Підприємництво»)

спеціальність _____ 201 «Агрономія» _____

освітня програма _____ «Агрономія» _____

Факультет (ННІ) _____ агробіологічний _____

Розробник: _____ к.е.н., доцент Балан О.Д. _____

(посада, науковий ступінь, вчене звання)

Київ – 2023 р.

1. Опис навчальної дисципліни

ЕКОНОМІКА І ПІДПРИЄМНИЦТВО (розділ «Підприємництво»)

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	<i>Бакалавр</i>	
Спеціальність	<i>201 “Агрономія”</i>	
Освітня програма	<i>Агрономія</i>	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов’язкова	
Загальна кількість годин	150 (75)	
Кількість кредитів ECTS	5 (2,5)	
Кількість змістових модулів	3	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	<i>Екзамен</i>	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)	3	5
Семестр	6	9(10)
Лекційні заняття	15 год.	6 год.
Практичні, семінарські заняття	15 год.	6 год.
Лабораторні заняття	год.	год.
Самостійна робота	45 год.	63 год.
Індивідуальні завдання	год.	год.
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	2 год.	

2. Мета, завдання та компетентності навчальної дисципліни

Мета вивчення курсу – озброїти майбутніх спеціалістів теоретичними і практичними знаннями з ефективної організації сільськогосподарського виробництва в ринкових умовах.

Завдання курсу: сформувані в студента сукупність знань про закономірності розвитку сільськогосподарського виробництва в ринкових умовах; надати практичні навички студентам з ефективної організації трудових процесів в галузях агропромислового виробництва; озброїти прийомами та методами нормування праці на різних роботах у сільськогосподарському виробництві, навчити користуватися довідниками нормативних матеріалів; навчити майбутніх фахівців застосовувати різні мотиваційні стимули ефективної роботи працівників адекватні для тих чи інших умов, форми й системи оплати праці; забезпечити оволодіння студентами способами планування виробничої діяльності; ознайомити з досвідом роботи та світовими тенденціями в сфері організації підприємницької діяльності в аграрному секторі.

Набуття компетентностей:

Інтегральна компетентність (ІК):

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми з агрономії, що передбачає застосування теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;

ЗК 7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;

ЗК 8. Навички здійснення безпечної діяльності;

ЗК 9. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;

ЗК 10. Здатність працювати у команді.

Фахові (спеціальні) компетентності (ФК):

СК 5. Здатність оцінювати, інтерпретувати й синтезувати теоретичну інформацію та практичні, виробничі і дослідні дані у галузях сільськогосподарського виробництва;

СК 6. Здатність застосовувати методи статистичної обробки дослідних даних, пов'язаних з технологічними та селекційними процесами в агрономії;

СК 9. Здатність управляти комплексними діями або проектами відповідальність за прийняття рішень у конкретних виробничих умовах.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 8. Володіти статистичними методами опрацювання даних в агрономії.

ПРН 13. Проектувати та організовувати заходи вирощування високоякісної сільськогосподарської продукції та відповідно до чинних вимог.

ПРН 14. Інтегрувати й удосконалювати виробничі процеси вирощування сільськогосподарської продукції відповідно до чинних вимог.

ПРН 15. Планувати економічно вигідне виробництво сільськогосподарської продукції.

3. Програма та структура навчальної дисципліни для: повного та скороченого терміну денної (заочної) форми навчання

МОДУЛЬ 1. Основи підприємницької діяльності в аграрному секторі економіки**Тема 1. Предмет, завдання і методи навчальної дисципліни, поняття та об'єкти курсу**

Предмет і завдання.

Методи науки.

Організаційно-правові форми підприємницької діяльності

Функції та моделі підприємництва

Тема 2. Форми власності і господарювання в сільському господарстві

Агропромисловий комплекс України.

Стан виробництва і заготівель сільськогосподарської продукції в Україні.

Форми власності і господарювання в сільському господарстві України.

Тема 3. Спеціалізація, інтеграція та кооперування сільськогосподарських, обслуговуючих та переробних підприємств

Спеціалізація підприємства та принципи раціонального поєднання галузей.

Поняття галузі сільськогосподарського підприємства та класифікація галузей.

Концентрація виробництва та розміри сільськогосподарських підприємств.

Інтеграція та міжгосподарська кооперація

Тема 4. Засоби виробництва, організація їх використання і відтворення

Засоби виробництва, джерела їх формування і відтворення
Визначення потреби в машинах і знаряддях та організація їх використання.
Організація матеріально-технічного постачання та агросервісного обслуговування.

МОДУЛЬ 2. Прикладні аспекти підприємницької діяльності в аграрному секторі економіки

Тема 5. Внутрішньогосподарське планування в аграрних формуваннях

Система внутрішньогосподарського планування, його принципи та методи.
Перспективне планування розвитку підприємства.
Річне планування економічного і соціального розвитку підприємства.
Складання технологічних карт вирощування сільськогосподарських культур.

Тема 6. Орендні відносини в аграрних формуваннях

Поняття про оренду та об'єктивні умови її застосування у сільському господарстві
Внутрішньогосподарські економічні взаємовідносини за умов оренди у виробничих підрозділах

Оренда в обслуговуючих і допоміжних внутрішньогосподарських формуваннях

Орендна плата за засоби виробництва та землю

Тема 7. Організація використання трудових ресурсів та організаційно -правові основи оплати праці

Ринок праці: поняття та характеристика

Мотивація праці

Тарифна система оплати праці та її складові

Види оплати праці та її складові

Форми і системи оплати праці та їх суть

Функції оплати праці

Тема 8. Організація виробничих процесів та нормування праці

Поняття, завдання й методи нормування праці

Способи вивчення трудових процесів і затрат робочого часу

Розрахунок норми праці на транспортних роботах

Тема 9. Організація основних трудових процесів у плодоовочівництві

Агротехнічні вимоги до організації трудових процесів

Принципи організації праці та виробничих процесів

Організація трудових процесів на основних польових сільськогосподарських роботах

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							Заочна форма						
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Змістовий модуль 1. Основи підприємницької діяльності в аграрному секторі економіки														
Тема 1. Предмет, завдання і методи навчальної дисципліни, поняття та об'єкти курсу.	1	5	2				3	3	1					2
Тема 2. Форми власності і господарювання в сільському господарстві	2	5		2			3	9		2				7
Тема 3. Спеціалізація, інтеграція та кооперування сільськогосподарських, обслуговуючих та переробних підприємств	3	13	2				6	3	1					2
	4			2			3	8		1				7
Тема 4. Засоби виробництва, організація їх використання і відтворення	5	14	2				6	4	1					3
	6			2			4	9		1				8
Разом за змістовим модулем 1	37		6	6			25	37	4	4				29

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							Заочна форма						
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Змістовий модуль 2. Теоретичні основи організації й оплати праці в сільськогосподарських підприємствах														
Тема 5. Внутрішньогосподарське планування в аграрних формуваннях	7	9	2				3	6		1				5
	8			2			2	3	1					2
Тема 6. Орендні відносини в аграрних формуваннях	9	9	2				3	7		1				6
	10			2			2	3	1					2
Тема 7. Організація використання трудових ресурсів та організаційно - правові основи оплати праці	11	9	2				3	6		1				5
	12			2			2	3	1					2
Тема 8. Організація виробничих процесів та нормування праці	13	9	2				2	7		1				6
	14			3			2	3	1					2
Тема 9. Організація основних трудових процесів у рослинництві	15	2	1				1							
Разом за змістовим модулем 2	38		9	9			20	38	4	4				30
Усього годин	75		15	15			45	75	8	8				59

4. Теми семінарських занять

Не передбачено навчальним планом

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Аналіз землекористування	2
2	Трансформація земельних угідь	2
3	Планування урожайності і валових зборів продукції рослинництва	2
4	Нормування праці на механізованих польових роботах	2
5	Нормування ручних робіт в рослинництві	2
6	Тарифна система оплати праці	2
7	Оплата праці в рослинництві	3
Разом		15

6. Теми лабораторних занять

Не передбачено навчальним планом

10. Теми самостійної роботи

Назва теми	К-ть годин
Тема 1. Теоретичні основи організації підприємницької діяльності	2
Тема 2. Природно-економічна характеристика агропромислового комплексу України	4
Тема 3. Стан виробництва і заготівель сільськогосподарської продукції в Україні	4
Тема 4. Форми власності і господарювання в сільському господарстві України	3
Тема 5. Спеціалізація підприємства та принципи раціонального поєднання галузей	3
Тема 6. Концентрація виробництва та розміри сільськогосподарських підприємств.	3
Тема 7. Інтеграція та міжгосподарська кооперація	3
Тема 8. Поняття, завдання й методи нормування праці	4
Тема 9. Способи вивчення трудових процесів і затрат робочого часу	4
Тема 10. Розрахунок норми праці на ручних роботах в рослинництві	4
Тема 11. Агротехнічні вимоги до організації трудових процесів	4
Тема 12. Принципи організації праці та виробничих процесів	3
Тема 13. Організація трудових процесів на основних польових роботах у рослинництві	4
Всього	45

8. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами

Контрольні питання

1. Основні теоретичні положення науки «Організація підприємницької діяльності».
2. Предмет і метод курсу «Організація підприємницької діяльності».
3. Завдання курсу «Організація підприємницької діяльності».
4. Розвиток аграрного виробництва в ринкових умовах.
5. Форми власності і господарювання на селі.
5. Поняття сільськогосподарського підприємства.
6. Роль і умови ефективної роботи сільськогосподарського підприємства в ринковій економіці.

- 6.Складові ланки сільськогосподарських підприємств та їх взаємодія.
- 7.Види сільськогосподарських підприємств.
8. Характеристика об'єднань сільськогосподарських підприємств.
- 9.Організаційно-економічні та правові основи створення сільськогосподарських підприємств різних форм власності і господарювання.
- 10.Організаційно-економічні основи функціонування сільськогосподарських підприємств різних форм власності і господарювання.
- 11.Поняття і зміст підприємництва.
- 12.Середовище, функції та модель підприємництва.
- 13.Способи і методи вибору напрямків підприємницької діяльності в сільськогосподарських підприємствах.
- 14.Система планування в сільськогосподарських підприємствах, його принципи та методи.
- 15.Стратегічне і перспективне планування розвитку сільськогосподарського підприємства.
- 16.Бізнес - планування розвитку сільськогосподарського підприємства.
- 17.Методика складання технологічних карт та оперативних планів.
- 18.Спеціалізація сільськогосподарських підприємств.
- 19.Принципи раціонального поєднання галузей.
- 20.Розміри сільськогосподарських підприємств та методика їх визначення.
- 21.Агропромислове комбінування сільськогосподарських підприємств.
- 22.Характеристика земельних ресурсів сільськогосподарських підприємств.
- 23.Організація раціонального використання земельних ресурсів сільськогосподарських підприємств.
- 24.Розміщення сівозмін, багаторічних насаджень та господарських об'єктів.
- 25.Характеристика засобів виробництва сільськогосподарських підприємств і організація використання машинно - тракторного парку.
- 26.Організація технічного обслуговування і зберігання техніки.
- 27.Матеріально - технічне постачання і агросервісне обслуговування аграрних підприємств та їх організація.
- 28.Трудові ресурси аграрних підприємств і їх класифікація.
- 29.Забезпечення аграрних підприємств трудовими ресурсами і визначення потреби в найманій робочій силі.
- 30.Принципи і форми організації трудових колективів в рослинництві.
- 31.Сутність та організація нормування праці в сільськогосподарських підприємствах.
- 32.Методи нормування праці та способи вивчення робочих процесів в рослинництві.
- 33.Мотивація праці робітників у сільськогосподарському виробництві.
- 34.Оплата праці працівників сільськогосподарських підприємств.
- 35.Особливості оплати праці в рослинництві.
- 36.Поняття оренди та її види.
- 37.Особливості організації орендних відносин в рослинництві.
- 38.Економічні взаємовідносини орендодавця і орендаря.
- 39.Методика розрахунку орендної плати за засоби виробництва та землю.
- 40.Принципи організації та види внутрішньогосподарських виробничих орендних колективів в галузях рослинництва.
- 41.Обґрунтування розмірів внутрішньогосподарських орендних формувань.
- 42.Організація виробничих процесів в рослинницьких галузях.
- 43.Організація рільництва.
- 44.Організація кормовиробництва.

45. Організація овочівництва, садівництва та інших галузей.
46. Системи тваринництва.
47. Організація відтворення стада.
48. Організація тваринницьких галузей.
49. Особливості організації основних виробничих процесів у тваринницьких галузях.
50. Зміст і форми фінансової діяльності сільськогосподарських підприємств.

Зразки тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами

Питання 1. Мінімальні гарантовані ставки для водіїв вантажного автотранспорту диференціюються в залежності:

1. Групи доріг
2. Ваги водія
3. Статусу автомобіля
4. Вантажопідйомності автомобіля
5. Спеціалізації автомобіля
6. Ваги автомобіля

Правильна відповідь: 1, 4, 5.

Питання 2. Надбавка за класність для водіїв вантажних автомобілів складає, %:

А. I кл.	1. 5%
Б. II кл.	2. 10%
	3. 15%
	4. 20%
	5. 25%
	6. 30%

Правильна відповідь: А – 5; Б – 2.

50	Питання 3. Які види земельних угідь є в аграрних підприємствах?
1	Сільськогосподарські угіддя, ліси, землі під будівлями.
2	Рілля, пасовища, перекопи, землі під водоймищами.
3	Сільськогосподарські і несільськогосподарські угіддя.
4	Сільськогосподарські і землі запасу.

100	Питання 4. Які економічні методи використовує наука «Організація с.-г. виробництва та підприємницької діяльності»
1	Статистико-економічний.
2	Методи групувань і статистичні.
3	Статистико-економічний, розрахунково-конструктивний, монографічний, економіко-математичний, експериментальний, балансовий.
4	Монографічний, абстрактно-логічний, графічний, статистичний.

Питання 5. Які розміри надбавок за кваліфікацію роботи для механізаторів?

А. I кл.	1. 5%
Б. II кл.	2. 10%
	3. 15%
	4. 20%
	5. 25%
	6. 30%

Правильна відповідь: А – 4; Б – 2.

Питання 6. Надбавка за стаж роботи в відсотках від суми річного заробітку для механізаторів складає:

А. 2- 5 років	1. 8%
Б. 5-10 років	2. 9%
В. 10-15 років	3. 10%
Г. більше 15 років	4. 11%
	5. 12%
	6. 13%
	7. 14 %

	8. 15 %
	9. 16 %

Правильна відповідь: А – 1; Б – 3; В – 6; Г - 9.

Питання 7. Як визначається загальна сума заробітку трудового колективу в кінці року.

А. Шляхом множення акордної розцінки на	1. коефіцієнт трудової участі 2. обсяг виробленої продукції 3. кількість середньорічних працівників 4. обсяг робіт в еталонних гектарах
---	--

Правильна відповідь: А – 2

Питання 8. Акордна розцінка за 1 ц продукції визначається:

А. Шляхом ділення акордного фонду на	1. плановий вихід продукції I сорту 2. плановий вихід побічної продукції 3. плановий вихід основної продукції 4. плановий вихід основної та побічної продукції
--------------------------------------	---

Правильна відповідь: А – 3

75	Питання 9. Методи планування виробництва в аграрних підприємствах:
1	Балансовий, розрахунково-конструктивний, економіко-математичний, нормативний
2	Економічний, технологічний, соціально-психологічний
3	Матеріального впливу, владного впливу
4	Кількісні, якісні

Питання 10. Характеристика складових тарифної системи:

А. Тарифна ставка Б. Тарифна сітка В. Тарифно-кваліфікаційний довідник	1. Перелік найменувань робіт і професій, віднесених до відповідного розряду, за яким вони тарифікуються. 2. Визначає розмір оплати за обсяг роботи, одиницю часу, робочу зміну або годину. 3. Це інструмент, за допомогою якого встановлюються співвідношення в оплаті праці робітників, що виконують різні за рівнем кваліфікації роботи.
--	--

Правильна відповідь: А – 2; Б – 3; В - 1

9. Методи навчання

Під час вивчення дисципліни використовуються наступні методи навчання:

- словесні (лекція, пояснення, бесіда тощо);
- наочні (ілюстрація, презентація, демонстрація тощо);
- практичні (практичні роботи, реферати, розрахунково-графічні, розрахункові роботи, справи тощо);
- репродуктивні;
- творчі або проблемно-пошукові;
- стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності.

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти передбачено застосування таких навчальних технологій:

- *робота в малих групах* дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного здобувача вищої освіти в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування;

- *семінари-дискусії* передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів;

- *мозкові атаки* – метод розв'язання невідкладних завдань, сутність якого полягає в тому, щоб висловити як найбільшу кількість ідей за обмежений проміжок часу, обговорити і здійснити їх селекцію;

- кейс-метод – метод аналізу конкретних ситуацій, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності фахівців і передбачає розгляд виробничих, управлінських та інших ситуацій, складних конфліктних випадків, проблемних ситуацій, інцидентів у процесі вивчення навчального матеріалу;

- презентації – виступи перед аудиторією, що використовуються для подання певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань, інструктажу, демонстрації.

10. Форми контролю

Відповідно до «Положення про екзамени та заліки у Національному університеті біоресурсів і природокористування України», затвердженого вченою радою НУБіП України 26.04.2023 року, протокол № 10, видами контролю знань здобувачів вищої освіти є поточний контроль, проміжна та підсумкова атестації.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувачів вищої освіти до виконання конкретної роботи.

Проміжна атестація проводиться після вивчення програмного матеріалу і має визначити рівень знань здобувачів вищої освіти з програмного матеріалу, отриманих під час усіх видів занять і самостійної роботи.

Форми та методи проведення проміжної атестації, засвоєння програмного матеріалу розробляються лектором дисципліни і затверджується відповідною кафедрою у вигляді тестування, письмової контрольної роботи, колоквиуму тощо, що можна оцінити чисельно.

Засвоєння здобувачем вищої освіти програмного матеріалу вважається успішним, якщо рейтингова оцінка його становить не менше, ніж 60 балів за 100-бальною шкалою.

Семестрова атестація проводиться у формі семестрового екзамену. Семестровий екзамен - це форма підсумкової атестації засвоєння здобувачем вищої освіти теоретичного та практичного матеріалу з навчальної дисципліни за семестр.

Здобувачі вищої освіти зобов'язані складати екзамени і заліки відповідно до вимог робочого навчального плану у терміни, передбачені графіком освітнього процесу. Зміст екзаменів і заліків визначається робочими навчальними програмами дисциплін.

Розподіл балів, які отримують студенти

Оцінювання знань студента відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України» (наказ про уведення в дію від 26.04.2023 року, протокол № 10)

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{нр}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{нр}} + R_{\text{ат}}$.

11. Навчально-методичне забезпечення

1. Атестований ЕНК з дисципліни «Підприємництво»: <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=2127>
2. Гуцул Т.А., Балан О.Д. Економіка і підприємництво: практикум. Київ: Компринт, 2022. 150 с.
3. Економіка і підприємництво, менеджмент: підручник / В.А. Ткачук та ін. Київ: Компринт, 2020. 480 с. (С. 161-325)
4. Tkachuk V.A. Rogach S.M., Gutsul T.A., Balan O.D. Economics and entrepreneurship: tutorial. Київ: Компринт, 2021. 312 с.

12. Рекомендовані джерела інформації

Література основна

1. Agricultural economics: textbook / S. Rogach, N. Sulima, T.Gutsul, L. Ilkiv Київ: Компринт, 2020. 424с.
2. Економіка сільського господарства: навч. посіб. / С.М. Рогач та ін. Київ: Компринт, 2020. 512 с.
3. Практикум з організації підприємницької діяльності в сільськогосподарських підприємствах: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Шкільов О.В., Балан О.Д., Ткачук В.А. Вид. 2-ге, доп.повн. К.: Четверта хвиля, 2012. 216 с.
4. Оплата праці в сільськогосподарському виробництві О.А. Аврамчук, О.Д. Балан, В.В. Вітвіцький, Ю.Я. Лузан, В.В. Павленко, О.В. Шкільов. К.: Центр “Агропромпраця”, 2000. 464 с.
5. Єрмаков О.Ю., Балановська Т.І. Економіка і підприємництво, менеджмент: навчальний посібник. К.: НУБіП України, 2011. 352 с.
6. Довідник нормувальника в сільському господарстві Л.С. Пристапчук, О.Ф. Лук'янчук, В.М. Чава та ін. 2-ге вид., доп. і перероб. К.: Урожай, 1980. 216 с.
7. Основи аграрного підприємництва. За ред. М.Й. Маліка К.: ІАЕ, 2000 582с.
8. Реформування майнових відносин у підприємствах АПК. За ред. П.Т. Саблука та Г.М. Підлісецького 2001. 614с.
9. Земельний кодекс України// Економіка АПК, №11, 2001. с. 3-50
10. Формування ринкового механізму в аграрному секторі АПК За ред. В.К. Терещенка. К.: ЗАТ “НІЧЛАВА”, 2002. 384с.

Допоміжна

11. Конституція України від 28.06.1996 (із зм.);
12. Господарський кодекс України від 16.01.2003 №436;
13. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 №322 (із зм.);
14. Закон України “Про колективні договори і угоди” від 01.07.1993 №3356 (із зм.);
15. Закон України “Про мінімальний споживчий бюджет” від 03.07.1991 №1284 (із зм.);
16. Закон України “Про оплату праці” від 24.03.1995 №108/95 (із зм.);
17. Закон України “Про організації роботодавців” від 24.05.2001 №2436;
18. Закон України “Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)” від 03.03.1998 №137 (із зм.);
19. Закон України “Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві” від 17.10.1990 №400 (із зм.);
20. Закон України “Про прожитковий мінімум” від 15.07.1999 №966 (із зм.);
21. Закон України “Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності” від 15.09.1999 №1045 (із зм.);

22. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження наборів продуктів харчування, наборів непродовольчих товарів та наборів послуг для основних соціальних і демографічних груп населення” від 14.04.2000 №656;
23. Генеральна угода між Кабінетом Міністрів України, всеукраїнськими об’єднаннями організацій роботодавців і підприємців та всеукраїнськими профспілками і профоб’єднаннями на 2021-2023 роки від 15.04.2020(із зм.);
24. Галузева угода між Міністерством аграрної політики України, галузевими об’єднаннями підприємств та Профспілкою працівників агропромислового комплексу України на 2021-2023 роки від 02.03.2020 (із зм.).
25. Положення про державну реєстрацію суб’єктів підприємницької діяльності. Затвердження Постановою КМ України від 25.05.18 р. // Збірник урядових нормативних актів України. - 2018. - № 11.
26. Статистичні збірники “Праця України”, “Сільське господарство України”, “Україна у цифрах”, статистичні щорічники України та інші статистичні видання Держстату України.

Інформаційні ресурси

27. www.ukrstat.gov.ua (Інтернет-сайт Державної служби статистики України).
28. www.rada.gov.ua (Інтернет-сайт Верховної Ради України).
29. www.minagro.gov.ua (Інтернет-сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України).
30. www.mlsp.gov.ua (Інтернет-сайт Міністерства соціальної політики України).
31. www.fpsu.org.ua (Інтернет-сайт Федерації професійних спілок України).
32. www.fru.net.ua (Інтернет-сайт Федерації роботодавців України).
33. www.nspp.gov.ua (Інтернет-сайт Національної служби посередництва і примирення).
34. www.uapp.kiev.ua (Інтернет-сайт Українського науково-дослідного інституту “Укראгропромпродуктивність”).
35. <http://lir.lg.ua> (Інтернет-сайт Державної установи “Науково-дослідний інститут соціально-трудова відносин”).
36. Офіційна й оперативна інформація підприємств АПК.